

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

YTTRANDE

Datum
2017-11-27

Diarienummer
2017-09939

Ert datum
2017-09-29

Er referens
452-28847-2017

1 (5)

Avdelningen för utveckling av samhällsskydd
Enheten för brand- och olycksförebyggande arbete
Malin Vestin
010-2405243
Malin.vestin@msb.se

Länsstyrelsen Västra Götalands län
Att. Linda Bidestedt

Yttrande angående alternativ utrymningsväg, Vasastaden 15:2, Göteborg

Bakgrund

Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG) har efter genomförd tillsyn över den enskildes skyldigheter enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO, 2 kap. 2 § meddelat ett föreläggande enligt LSO 5 kap. 2 §. Föreläggandet överklagades av fastighetsägaren Rosé Charlotte Rydberg till länsstyrelsen i Västra Götalands län. Länsstyrelsen har begärt att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, yttrar sig i ärendet.

Förelagda åtgärder

RSG har förelagt fastighetsägaren om att förse lägenheterna 1303, 1401, 1405 samt 1406 i trapphus 15B med utvändigt trappa, tillgänglig från fönster/balkonger.

Bedömning och motivering till beslutet finns i sin helhet i föreläggande med diarienummer 2017-000313.

Befintligt brandskydd och utrymningsstrategi

Byggnaden är ett flerbostadshus i fem våningsplan, varav det översta är vind som inretts till bostäder.

Trapphuset utgör den primära utrymningsvägen från lägenheterna i flerbostadshuset. Alternativ utrymning ska ske via fönster och med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning. De lägenheter som har fönster ut mot gatan kan utrymmas med hjälp av räddningstjänstens höjdfordon. De lägenheter som inte kan nås med stegbilen, t.ex. på innergården, kan istället utrymmas med räddningstjänstens bärbara utskjutsstege som normalt når till en höjd på maximalt 11 meter. Lägenheter som är högre belägna än så saknar en alternativ utrymningsväg.

MSB Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MSB-108.1

Postadress
651 81 Karlstad

Besöksadress:
Stockholm: Kungsgatan 53
Karlstad: Norra Klaragatan 18
Sandö: Sandövägen 7
Revinge: Revingeby

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se

Org nr.
202100-5984

Kommunens förmåga

Genom lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) ställs vissa ramar och nationella mål upp för kommunens räddningstjänst. Kommunens förmåga att genomföra räddningsinsatser ska ge ett likvärdigt och tillfredsställande skydd med hänsyn taget till lokala förhållanden. Vidare ska räddningsinsatserna kunna påbörjas inom godtagbar tid samt genomföras på ett effektivt sätt.

LSO bygger på principen att kommunen med utgångspunkt i de nationella målen ska kunna utforma räddningstjänsten utifrån lokala risker och behov. Det kan bland annat sättas i relation med kommunens planmonopol som ger kommunen möjlighet att bestämma över lokalisering och etablering av industrier, bostäder m.m. och därmed också kunna påverka vilka behov som räddningstjänsten ska kunna uppfylla. Enligt LSO ska en kommun ha ett handlingsprogram för kommunens räddningstjänst. I det ska bland annat anges vilken förmåga kommunen har och avser att skaffa sig för att göra räddningsinsatser, och som en del av den förmågan ingår att ange vilka resurser kommunen har och avser att skaffa sig.

Ansvarsfördelning mellan samhälle och enskild

När byggnader uppförs eller väsentligen ändras ska byggherren ansöka om bygglov hos kommunen, som granskar ansökan mot detaljplan eller områdesbestämmelser. Om det inte redan framgår av detaljplanen så är det i bygglovsskedet som räddningstjänstens framkomlighet på tomten prövas, och det ska då framgå om räddningstjänsten kan utgöra den andra utrymningsvägen eller om utrymningen måste ordnas på annat sätt. Dagens bostäder har tillkommit under en tid då man i många fall utgått från att räddningstjänsten kunnat fungera som alternativ utrymningsväg. Kommunen måste även fortsättningsvis ta hänsyn till detta när man utformar och organiserar sin räddningstjänst. Genom denna ordning, och genom de bygglov som kommunen gett, har kommunen även fortsättningsvis ett ansvar enligt LSO för att i de flesta fall kunna medverka vid utrymning av byggnader. Samhället kan inte föra över ansvar och kostnader på den enskilde för sådant som det är rimligt och skäligt att samhället står för.

Beslutet om att ta gårdshävarer ur bruk får påverkan på ett stort antal fastigheter. RSG beskriver i sitt beslut "Utrymningsproblematik i flerbostadshus" med dnr: A0282/17-619 den förtätning som skedde i centrala Göteborg under 1970-1980-talet. De lov- och byggärenden som hanterades under den tiden bedömdes utifrån att kommunen hade en viss förmåga att bistå vid utrymning, och principiellt är detta något som fastighetsägare normalt ska kunna förlita sig på över tid.

MSB:s bedömning av brandskyddet

Två av varandra oberoende utrymningsvägar är en av de viktigaste komponenterna i en byggnads brandskydd. När räddningstjänsten och deras utrustning inte finns att tillgå som alternativ utrymningsväg har vissa av

lägenheterna i fastigheten enbart en utrymningsväg. Det utgör en brist i brandskyddet och behöver åtgärdas.

Det är av vikt att utreda hur problemet med avsaknad av utrymningsväg kommit till. Det finns ett antal olika situationer där olika förutsättningar påverkar ansvarsresonemanget. Den första frågan att reda ut är om de lägenheter som idag inte har tillgång till en alternativ utrymningsväg sedan gårdshävaren tagits ur bruk varit föremål för hantering inom lov- och byggprocessen under en tid då gårdshävaren var en del av kommunens beredskap. Har lägenheter byggts om eller till utan kommunens vetskap eller inblandning på ett sätt så att brandskyddet och utrymningssäkerheten inte lever upp till kraven i de byggregler som gällde då, kan kommunen rimligtvis inte bära ansvaret för att lösa utrymningssituationen. Det ansvaret bör då ligga på fastighetsägaren. Har byggnationen däremot passerat lov- och byggprocessen i kommunen blir situationen en annan. Enligt RSG så finns det i en del av de bygglovhandlingar som granskats i inventeringen av fastigheter där gårdshävaren är tänkt att användas, en särskild skrivning om att gårdshävaren är en del av utrymningsstrategin för den specifika fastigheten. I övriga fall står det inget särskilt om gårdshävaren. Det går dock inte att utesluta att handläggare inom lov- och byggprocessen förutsatt att kommunen har nämnd resurs efter tidigare handläggning av ett antal liknande ärenden, och därför inte särskilt redovisat det i handlingarna.

RSG anger i sitt beslut (dnr: A0282/17-619) ett antal anledningar till att gårdshävaren tas ur bruk. MSB har förståelse för att sammanvägningen av de anledningarna får RSG att vilja se en annan utrymningslösning än gårdshävaren. Samtidigt har kommunen generellt tagit på sig uppgiften att vara en del av utrymningen om inget annat specifikt angetts i enskilda ärenden, och kommunen får därmed anses ha ansvaret för att upprätthålla den förmågan. Beslutet att ta gårdshävaren ur bruk får stor betydelse för brandskyddet. Det får också en påtaglig ekonomisk påverkan på ett stort antal fastighetsägare om dessa ska vidta åtgärder för att brandskyddet ska anses vara i skälig omfattning. Enligt RSG:s inventering handlar det om åtminstone 200 fastigheter där gårdshävaren eller någon motsvarande lösning förväntas vara en del av utrymningen. Det är rimligt att förvänta sig att kommunen har tillräckligt med personal, fordon, utrustning och andra resurser för att kunna genomföra de räddningsinsatser som kan inträffa inom kommunens område. Ansvaret kan dock inte vara obegränsat, för vissa speciella byggnader kan det vara befogat att fastighetsägare svarar för åtgärder gällande utrymningssituationen. Samhället kan dock inte generellt föra över kostnader på enskilda som rimligen och skäligen är samhällets ansvar. Det är också av betydelse för ärendets utgång att avgöra vad själva grundproblemet är. Om det handlar om att omgivningarna förändrats, så att gårdshävaren inte längre kan användas, så är det åtgärder för att återställa omgivningarna som behövs. Sådana krav på åtgärder som skapar förutsättningar för att gårdshävaren ska

kunna komma in på gården samt ha tillräckligt med hårdgjord yta för att kunna ställas upp skulle kunna riktas mot fastighetsägaren.

En aspekt som i förlängningen skulle kunna påverka frågan om utrymningssituationen är om de tekniska möjligheterna inte längre finns på marknaden, så att de utrymningslösningar som räddningstjänsten har idag inte kan repareras eller bytas ut mot liknande anordningar. MSB kan inte se att det skulle vara något problem i dagsläget, och inte heller att det som finns på marknaden idag skulle ha försämrats sedan 1970-talet då gårdshävaren först började användas. Marknaden erbjuder olika lösningar som t.ex. används inom byggbranschen och industrin, och det finns även möjlighet att hos vissa företag beställa specialtillverkade fordon efter egna önskemål och behov. MSB har dock enbart undersökt om möjligheterna finns, och inte gjort någon närmare kartläggning av kostnadsbilden. RSG beskriver att det finns begränsningar i tiden det tar att få gårdshävaren på plats samt den maxvikt som kan vara i korgen. I handlingarna till ärendet förs inget djupare resonemang om nämnda begränsningar, exempelvis i relation till kraven i LSO på att räddningsinsatser ska kunna påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt. Vid ett sådant resonemang behöver hänsyn i så fall tas till när under en räddningsinsats en utrymning normalt blir aktuell och behöver ske.

Fastighetsägaren anger i sin överklagan att portgången har tillräcklig höjd och bredd samt att det inte finns några fasta hinder eller annat på gården som begränsar gårdshävarens rörlighet. Det uppges heller inte finnas några parkeringsplatser eller för lite utrymme utanför fastigheten som skapar problem eller gör att gårdshävaren eller motsvarande anordning inte kan användas. Vad MSB kan se i insända handlingar har dessa uppgifter lämnats oemotsagda av RSG.

Sammanfattning

RSG har förelagt fastighetsägaren att montera en utvändigt trappa som utrymningsväg från de lägenheter som inte nås med räddningstjänstens bärbara stege. En trappa är en bättre utrymningslösning än gårdshävaren. Den möjliggör för utrymning när som helst, även utan räddningstjänstens deltagande, och fler personer kan utrymma samtidigt på ett effektivt sätt. Men även om en trappa är bättre så behöver det inte betyda att den är skäligen att kräva. Det är endast möjligt att förelägga om krav på åtgärder om brandskyddet bedöms oskäligt enligt 2 kap. 2 § LSO. Av de handlingar som MSB tagit del av kan vi inte se att RSG har visat att gårdshävaren eller någon annan motsvarande lösning inte kan användas i detta fall.

I detta ärende har enhetschefen Patrik Perbeck beslutat. Brandingenjören Malin Vestin har varit föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har också myndighetsjuristen Johan Rådman deltagit.

Vänligen sänd en kopia av länsstyrelsens beslut till MSB.

Enheten för brand- och olycksförebyggande arbete

Patrik Perbeck

Malin Vestin

